
**ON THE LACK OF APPROPRIATE LEGISLATIVE
REGULATION OF THE RIGHTS OF INDIGENOUS PEOPLES
OF UKRAINE**

*Chvaliuk Andrii, PhD (Law), Associate Professor of the Department
of Special Legal Disciplines, Donetsk State University of Management
ORCID 0000-0001-9795-2734*

*Rybalchenko Alina, student of Donetsk State University of
Management
ORCID 0000-0002-9561-8027*

The article is devoted to the issues of proper normative legal consolidation at the level of national legislation of the concept of «indigenous people» and the rights of indigenous peoples, in particular to natural resources. It is proved that depriving the indigenous people of this right can lead to accelerated assimilation of ethnic groups who have historically lived in Ukraine and their loss of national identity, which is unacceptable. The authors emphasize in the article the need to determine the status of indigenous peoples in Ukraine through the adoption of the Law of Ukraine "On the Rights of Indigenous Peoples of Ukraine", the need for which contains paragraph 3 of Part 1 of Art. 92 of the Constitution of Ukraine.

***Keywords:** indigenous people, rights, the legal status, natural resources, legislation.*

ЩОДО ВІДСУТНОСТІ НАЛЕЖНОГО ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ КОРИННИХ НАРОДІВ УКРАЇНИ

Чвалюк Андрій, кандидат юридичних наук, доцент кафедри спеціально-правових дисциплін, Донецького державного університету управління

ORCID 0000-0001-9795-2734

Рибальченко Аліна Вадимівна, студентка Донецького державного університету управління

ORCID 0000-0002-9561-8027

Стаття присвячена питанням належного нормативно правового закріплення на рівні національного законодавства поняття «корінний народ» та прав корінних народів, зокрема на природні ресурси. Доведено, що позбавлення корінного народу зазначеного права може призвести до прискореної асиміляції представників етносів, які історично проживали на території України та втрати ними національної ідентичності, що неприпустимо. У статті автори акцентують увагу на потребі визначення статусу корінних народів в Україні шляхом прийняття Закону України «Про права корінних народів України», необхідність у якому містить п. 3 ч. 1 ст. 92 Конституції України.

Ключові слова: корінний народ, права, правовий статус, природні ресурси, законодавство.

Постановка проблеми. Корінні народи мають великий вплив на культуру України. Багато років вони були піддані гонінню та переслідуванню, колонізації, утиску, дискримінації та іншим проявам пригнічення з боку колонізаторів, які порушували їх права. Останніми роками інтерес до проблем національних меншин помітно виріс, що знайшло своє відображення у визначенні, закріпленні й охороні їх прав, зокрема на міжнародному рівні. Однак на національному рівні цей процес практично зупинився. Представники корінних

народів України не відчують належної поваги до своїх прав через відсутність їх належного законодавчого закріплення та наступного неухильного дотримання.

Метою даної статті є дослідження проблеми відсутності нормативно-правової регламентації прав корінних народів, зокрема їх права на природні ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На наявність прогалин у законодавчому врегулюванні прав корінних народів звертали увагу в своїх роботах такі вітчизняні юристи: Б. В. Бабін, О. В. Картунов, Д. М. Киценко, П. М. Муцький, М. П. Орзіх, І. Ю. Пешперова, О. Ф. Фрицький та ін. Також цю проблему підіймали історики: І. В. Ачказі, Є. І. Пейсах, Ю. В. Полканов. Попри велику кількість досліджень та робіт українських та зарубіжних вчених, що піднімали питання надання корінним народам належних прав, в Україні досі відсутнє фундаментальне законодавство, яке має конкретизувати та розвивати правомочності корінних народів. Така ситуація призводить до відсутності належного правового регулювання життя окремих спільнот та національних меншин, які мешкають на території України. Україна є багатонаціональною державою, у якій наявні різні етнічні меншини, однак деякі з них, а саме кримчаки та караїми, знаходяться під загрозою втрати своєї самобутності через певні політичні, історичні та правові процеси.

Матеріали та методи. Під час дослідження використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання: діалектичний, системний, формально-логічний, узагальнення, структурно-функціональний, порівняльне правознавство. Інформаційною базою дослідження стали норми міжнародного права (конвенції, декларації, пакти), національне законодавство та проекти законів, висновки експертів, праці вітчизняних і закордонних науковців.

Результати дослідження. Корінний народ – це народи, які проживають у багатоетнічних суспільствах незалежних країн і є

нащадками тих, хто населяв країну або географічну область, частиною якої є дана країна, споконвіку, у період її завоювання або колонізації або в період встановлення наявних державних кордонів [1, с. 216]. Певне формулювання щодо пояснення сутності поняття «корінний народ» містить стаття 1 Конвенції «Про корінні народи, що ведуть племінний спосіб життя в незалежних країнах», адже саме вона розповсюджується на народи у незалежних країнах, які розглядаються у якості нащадків тих, хто населяв країну або географічну область, частиною якої є дана країна, в період її завоювання або колонізації або в період встановлення існуючих державних кордонів, і які, незалежно від їх правового положення, зберігають деякі або всі свої соціальні, економічні, культурні та політичні інститути [2].

Для визначення народу як корінного необхідно дотримуватися певної системи, яка складається із взаємопов'язаних, невід'ємних і юридично значущих критеріїв:

- самоідентифікація – усвідомлення своєї тотожності або приналежності до певної групи (корінного народу);

- унікальна етнокультурна самобутність – відмінність етносу та культури, релігії, національності у своїх традиціях, мови від загальної маси населення країни;

- зв'язок із територією проживання пращурів – представники корінного народу повинні мати пращурів, що багато століть населяли певну місцевість країни;

- переважна меншість у порівнянні із загальним населенням країни.

Даний підхід видається більш виваженим і послідовним, що безпосередньо впливає на обґрунтованість реалізації корінними народами, за якими юридично визнаний такий статус, свого права на самовизначення [3, с. 211].

Корінними народами України є кримські татари, караїми та кримчаки. Ці народи мають великий вплив на усі аспекти життя суспільства, в тому числі й національну самобутність. Корінні

громади є носіями перевірених часом знань і методів адаптації, що сформувалися завдяки їх тісному зв'язку з навколишнім середовищем, що підвищує їх стійкість до впливу природних небезпек і лих. Їхні живі знання можуть бути адаптовані до мінливих умов [4]. Знання корінних народів припускають розуміння взаємозв'язків між корінними громадами і природою, які були перевірені часом і довели свою стійкість і успішність в справі обмеження наслідків катаклізмів.

Законодавче закріплення прав корінних народів відіграє велику роль у всіх аспектах життя народу, адже таким чином розширюються їх шляхи до здійснення у повному обсязі комплексу колективних та індивідуальних прав, включаючи право на самовизначення, на землі, території, ресурси та культурні права. Тож, удосконалення законодавства щодо прав вищезгаданих народів розширює коло прав, які можуть бути використані цими народами задля захисту їх соціального, культурного, економічного та інших аспектів життя в Україні.

На нашу думку, корінні народи залежать від землі, яку вони населяють, а тому вони мають право на особливий зв'язок (фізичний, культурний, економічний) із рідною місцевістю.

Зв'язок корінних народів зі своєю землею, територіями і ресурсами багатосторонній і глибокий. Природа цих відносин несе в собі матеріальні, соціальні, культурні, економічні, політичні та духовні аспекти, цей зв'язок переходить від покоління до покоління і є вкрай важливим для самобутності, економічної самодостатності та виживання корінних народів, як особливого культурного співтовариства зі своєю власною духовністю і світосприйняттям. Без доступу до своїх земель, територій і ресурсів, фізичне і культурне виживання корінних народів знаходиться під загрозою. Усі традиційні заняття: пасовищне тваринництво, полювання, збиральництво і рибальство, розвивалися в балансі з особливими екосистемами.

Саме земля надавала народам прожиток, паливо, матеріали для виготовлення одягу та будівництва, для медицини і

духовного життя. Багато представників корінних народів вкрай залежні від своїх земель і природних ресурсів: будь-які зміни в екосистемі можуть вплинути на їхній спосіб життя; будь-яке погіршення стану навколишнього середовища може спричинити бідність. Корінні народи в силу своїх знань та традиційних практик грають життєво важливу роль у раціональному використанні та поліпшенні навколишнього середовища і тому вони мають володіти особливим правом власності на землі, території і природні ресурси, що були ними використані [5].

Нині корінні народи утворюють невідомуючий прошарок суспільства і сповнені рішучості зберігати, розвивати і передавати майбутнім поколінням свої споконвічні території та свою етнічну ідентичність як основу подальшого існування в якості народів згідно з їх власними культурними особливостями, соціальними інститутами і правовими системами [3, с. 209]. Відсутність в Україні законодавства щодо корінних народів створює невизначеність правового становища кримськотатарського населення, й загрожує зникненню кримських етносів (кримчаків, караїмів).

В усьому світі найважливішим договором про права корінних народів є Декларація Організації Об'єднаних Націй, що слугує основою задля початку обговорення індивідуальних та колективних прав корінних народів. На основі вже існуючої декларації багато країн розробляють та реалізують певні стратегії та заходи направлені на посилення законодавчого регулювання прав вищезгаданих народів. Також Конвенцією № 169 Міжнародної організації праці щодо корінних народів, народів, що ведуть племінний спосіб життя, закріплено, що визнаються і охороняються зазначені соціальні, культурні, релігійні та духовні цінності і практика зазначених народів, і належним чином враховується характер проблем, з якими вони стикаються як групи і як окремі особи [2].

Звернемося до національного законодавства. Згідно ст. 11 Конституції України, корінним народам гарантується розвиток

етнічної, національної, мовної та релігійної самобутності. Також у певних законах, які були ухвалені Верховною Радою України за останні роки (наприклад: Законах України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту») згадується поняття «корінні народи», нажаль без відповідного тлумачення цього терміну або визначення переліку народів віднесених до корінних.

У той час як у багатьох міжнародних документах розкривається зміст поняття «корінний народ», що лише підтверджує право на самовизначення усіх народів, здійснення економічного, соціального, культурного розвитку та встановлення політичного статусу за бажанням. Прикладом таких документів є: Статут Організації Об'єднаних націй, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Міжнародний пакт про громадські і політичні права від 16 грудня 1966 року.

У своїй монографії Б. В. Бабін наводить багато конференцій ООН, які відбуваються задля врегулювання питання правової визначеності корінних народів. Яскравим прикладом є Конференція 1992 року, що призвела до схвалення сторонами, які брали участь у цій угоді, низки документів, які мають відношення до вищезгаданих приписів ст. 8 цієї угоди. Це рішення сесій Конференції 1996-2014 рр., а саме: III/14 «Імплементация статті 8 (j)», IV/9 «Імплементация статті 8 (j) та пов'язаних положень», V/16, VI/10, VII/16, VIII/5 та IX/13 «Стаття 8 (j) та пов'язані положення», X/40 «Механізми сприяння ефективній участі корінних та місцевих общин у роботі Конвенції», X/41 «Елементи системи *sui generis* задля захисту традиційних знань», X/42 «Кодекс етичної поведінки щодо забезпечення поваги до культурної та інтелектуальної спадщини корінних та місцевих общин», X/43 «Багаторічна робоча програма з імплементации статті 8 (j) та пов'язаних положень Конвенції про охорону біологічного різноманіття»

тощо [6, с. 75].

В рамках Загальної рекомендації XXIII «Про права корінних народів» 1997 року, що була ухвалена Комітетом із ліквідації расової дискримінації, що діє у рамках Міжнародної конвенції про ліквідацію усіх форм расової дискримінації 1965 року, було зазначено, що усі держави мають визнати та охороняти права корінних народів володіти, облаштувати, контролювати і використовувати свої землі, території і ресурси. Також на п'ятдесят першій сесії вищезазначеного комітету, що проходила 22 серпня 1997 року, було схвалено Загальну рекомендацію XXIII про права корінних народів. Цей невеликий за обсягом, але вкрай важливий за змістом документ відзначив, що дискримінація корінних народів підпадає під дію Конвенції 1965 р. У рекомендації 1997 р. Комітет серед іншого закликав держави-учасниці: визнати і поважати своєрідні культуру, історію, мову і уклад життя корінних народів; визнати представників корінних народів вільними і рівними в правах і гідності, та щоб вони не піддавалися ніякій дискримінації; сприяти сталому економічному та соціальному розвитку корінних народів з урахуванням їх культурних особливостей; забезпечити рівні права представників корінних народів на активну участь в житті суспільства, з тим, щоб ніякі рішення, що безпосередньо стосуються їх прав та інтересів, не бралися до уваги без їх усвідомленої згоди; забезпечити права корінних громад на дотримання і відродження своїх культурних традицій і звичаїв, а також права на збереження своїх рідних мов і використання їх в житті [7].

Конвенція Міжнародної Організації Праці № 169 має виключне значення у контексті визнання наявності у корінних народів колективних прав, особливих прав на землі та території, власних правових систем та низки обов'язків держави відносно корінних народів. Норми Конвенції 1992 р. та Протоколу 2010 р. є розкритими у рішеннях Конференції ООН Сторін Конвенції та рекомендаціях Спеціальної міжсесійної робочої групи

відкритого складу 1996-2015 рр., якими схвалено низку методичних рекомендацій з питань узгодження з корінними народами певних видів діяльності, критеріїв добровільної усвідомленої та попередньої згоди корінних народів, форм розподілу вигод між суспільством та корінними народами. Ці методичні рекомендації мають істотне загальне значення для розвитку міжнародно-правового статусу корінних народів, що значно перевищує сферу регулювання відповідних міжнародних екологічних угод [6, с. 78].

Важливим чинником у формуванні законодавства щодо певної проблеми є аналіз досвіду зарубіжних країн та визначення помилок у їх діях. На сьогоднішній день Канада має найбільш регламентований правовий статус корінних народів. Корінним народом Канади є індіанці, що мають усі характерні ознаки, які належать корінному народові. На початку комунікації колоністів та індіанців були встановлені мирні зв'язки, що проявлялися у співпраці та угодах, але пізніше європейці стали витісняти корінний народ та відбирати у нього землі. Надалі економічне становище індіанців призвело до соціальної деградації, яка у свою чергу розпочала новий етап у їхньому житті – боротьбі за свої права та права на землю, через що постали певні проблеми: визнання в повному обсязі прав корінних народів на самовизначення, територію, природні ресурси, практичне втілення вже визнаних прав на самобутність та оригінальний розвиток, що створює простір для подальшого розвитку національного статусу корінних народів.

Наразі, із урахуванням доволі складної ситуації, яка відобразилась у неможливості представників домовитися між собою щодо єдності вимог відносно територій парку, було створено систему спільного управління. Адміністрацією парку було підписано договори із представниками окремих етнічних груп щодо спільного управління. Положення таких договорів містили питання щодо гарантування представникам корінного населення таких прав, як: право на риболовство, охоту,

переважний доступ до земель парку [8, с. 69].

Уряд Канади також залучає корінне населення до роботи у парках, враховуючи їх знання щодо відповідних територій для впровадження їх в дослідницькі програми парків і практику прийняття рішень, оскільки традиційний спосіб життя корінного населення тісно пов'язаний з природою. Важливим досягненням такої співпраці став договір між урядом Канади, представленим міністром у справах індіанців і розвитку північних територій та Комітетом по здійсненню допомоги корінному народу (аборигенам), як правова основа одного із вдалих прецедентів взаємовідносин державної влади з представниками корінного народу територій традиційного природокористування народів Півночі у світовому масштабі [9, с. 45]. Тож, досвід Канади щодо реалізації прав корінних народів, розвитку, вдосконалення національного законодавства в аспекті захисту таких народів від будь-якої дискримінації у будь-якій формі, сприяння розвитку самобутності та самоідентичності усіх сфер життя та певних цінностей народів, може бути корисний на шляху вдосконалення законодавства України щодо цього питання. Для нашої країни також буде корисним залучення представників корінних народів до управлінської діяльності.

Наразі слід констатувати, що нормативне тлумачення терміну «корінний народ», незважаючи на його активне використання у багатьох нормативно-правових актах, в вітчизняному законодавстві відсутнє. Ситуацію мав би виправити спеціальний закон, відсилка на який міститься у Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (далі – Закон № 2704): «Особливості використання у рекламі мов корінних народів і національних меншин України визначаються законом, що регулює порядок реалізації прав корінних народів, національних меншин України». Однак його так і не було прийнято. Прикінцевими і перехідними положеннями Закону № 2704 на Кабінет Міністрів

України покладался обов'язок протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України проект закону щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин. З тих пір пройшов рік, але відповідний законопроект досі не зареєстровано.

Відсутність чітких гарантій реалізації прав на самовизначення, недостатність юридичного визнання корінних народів може викликати негативні наслідки, а саме – призвести до підвищення їх вразливості і обмеження прав. Через відсутність захисту прав корінних народів з боку держави, безпеці людей, їх майну і їх праву власності на свою землю і ресурси, будуть загрожувати проекти розвитку, що реалізуються на всій території держави і фактично нав'язуються корінним народам. Таким чином, під загрозою опиняються традиційні знання корінних народів.

Наприклад, законодавство України не враховує особливості здійснення традиційного природокористування та традиційних систем життєзабезпечення етнічних спільнот в природних та соціально-культурних умовах їхнього існування. Саме тому правове регулювання прав корінних народів на використання природних ресурсів на територіях їх споконвічного проживання потребує особливої уваги. Проблема корінних народів складає питання визначення їх статусу, як носії колективних прав у тому числі й прав на природні ресурси.

В Україні були прийняті спроби законодавчого закріплення прав корінних народів, але до врегулювання проблеми вони не призвели. 13 вересня 2007 року Верховна Рада України висловила свою підтримку Декларації Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів, та пообіцяла завершити цей процес після закінчення 61 сесії Генеральної Асамблеї. Але пізніше ніяких дій не було зроблено.

У 2014 році депутатами Верховної ради України було підготовлено законопроект № 4501 «Про права корінних народів

України», у якому зазначалася важливість його прийняття й ставилась мета визначити правовий статус корінних народів в Україні та встановити правові гарантії на повне здійснення всіх прав людини і основоположних свобод особами, що належать до корінних народів, визнаних нормами міжнародного права [10]. Але цей проект у тому ж році було спочатку повернуто на доопрацювання, а потім відкликано та знято з розгляду з причин: відсутності основоположного акту, що визначає концепцію етнонаціональної політики; банального дублювання Декларації ООН про права корінних народів; фрагментарного підходу до вирішення питання, що може призвести до подальших негативних наслідків у цій сфері; некоректного формулювання та неузгодженості понять. Було підсумовано, що положення проекту в цілому мають декларативний характер, а їх реалізація вимагає системного перегляду норм чинного законодавства України, чого не пропонується [11].

Другою спробою врегулювання прав корінних народів є Проект Закону № 4434 «Про відновлення прав корінного народу України, примусово переселеного з території Криму» 2014 року, який мав би визначати статус кримських татар, як корінного народу України, примусово переселеного з території Криму, встановити гарантії держави щодо відновлення їх прав, принципи державної політики та повноваження органів державної влади, органів місцевого самоврядування щодо відновлення прав цього народу [12]. Цей Проект також спочатку повернули на доопрацювання, а пізніше відкинули через певні недоліки: проект був дещо запізнілим у часі. На думку експертів Верховної Ради України, порушувати питання про відновлення на законодавчому рівні прав осіб, депортованих за національною ознакою, доцільно було у перші роки незалежності України, коли відбувалося їх масове повернення на батьківщину. Також, на їх думку, Проект не відображав комплексного підходу до вирішення зазначеної проблеми. Його положення значною мірою мали декларативний характер і не

несли необхідного нормативно-правового навантаження [13].

Наступною спробою був Проект Закону № 6315 «Про статус кримськотатарського народу в Україні», зареєстрований у 2017 році Мустафою Джемілевим. Цей закон, за умов його прийняття, мав встановити статус, визначати гарантії дотримання прав, свобод та законних інтересів кримськотатарського народу як корінного народу України. 29.08.2019 року Проект було відкликано. Трохи пізніше доопрацьований Проект було знов подано до Парламенту, але через місяць його також було відкликано.

У 2021 році Президентом України було підписано Указ «Про національну стратегію у сфері прав людини», яка має за мету подальше удосконалення діяльності щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні [14]. Зокрема, параграф 12 проголошував стратегічну ціль, згідно якої у майбутньому буде визначений статус корінних народів. Однак повільність вдосконалення законодавства стосовно прав корінних народів, нерегулярні та невпевнені спроби законодавчої ініціативи не сприяють досягненню цієї стратегічної цілі.

Висновки. Таким чином, корінним є народ, що історично пов'язаний із певною територією держави, зберігає певні традиції та уклад життя, від якого залежить його існування як особливої етнонаціональної групи та відрізняється від інших народів і більшої кількості населення країни. Такі народи потребують особливої уваги з боку держави щодо, забезпечення їх природних і ресурсних прав.

Законодавчий процес щодо визначення статусу корінних народів в Україні потребує активізації, й має відповідати Декларації ООН про права корінних народів. Законодавча термінологія має поповнитися новим поняттям, що буде офіційно розкривати значення терміну «корінні народи України» та регулювати суспільні, економічні, політичні й інші аспекти життя корінних народів.

Першочерговим етапом розвитку законодавства має стати

прийняття Закону України «Про права корінних народів України», необхідність у якому містить п. 3 ч. 1 ст. 92 Конституції України, а саме: «Виключно законами України визначаються: ... права корінних народів України». Зазначений Закон надасть можливість корінним народам в повному обсязі використовувати права, гарантовані їм Конституцією та законами України й взаємодіяти у правовому аспекті на основі свого етнічного походження.

Список використаних джерел:

1. Медведєва М.О. Корінні народи: Українська дипломатична енциклопедія. Київ: Знання України, 2004. 760 с.
2. Конвенція про корінні народи, які ведуть племінний спосіб життя в незалежних країнах №169 Міжнародна організація праці: Конвенція, Міжнародний документ від 27.06.1989 р. № 169. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_188#Text (дата звернення: 06.04.2021).
3. Самойленко Є. Поняття «корінний народ» та питання визнання статусу корінних народів у міжнародному праві. Підприємництво, господарство і право. Міжнародне право. 2017. Вип. 6. С. 209–212.
4. Коментар МЗС України з нагоди Міжнародного дня корінних народів світу. Урядовий портал: Єдиний веб-портал виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/komentar-mzs-ukrayini-z-nagodi-mizhnarodnogo-dnya-korinnih-narodiv-svitu> (дата звернення: 10.04.2021).
5. Розвиток локальних ринків капіталу та малі корінні народи. URL: <https://ixdcapital.medium.com/развитие-локальных-рынков-капитала-и-малые-коренные-народы-5fb2abd2122a> (дата звернення: 10.04.2021).
6. Бабін Б.В., Грінєнко О.О., Приходько А.В. Питання розвитку та реалізації міжнародних стандартів прав корінних народів: монографія. Одеса, 2018. 234 с.
7. General recommendation XXIII on the rights of indigenous peoples: Committee on the Elimination of Racial Discrimination:

- Fiftyfirst session. 22 August, 1997 A/52/18. URL: http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CERD/Shared%20Documents/1_Global/INT_CERD_GEC_7495_E.doc (access mode: 17.04.2021).
8. Варунц Л.Д. Конституційно-правове становище корінних народів Канади: проблемні питання. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». 2018. Вип. 25. С. 68–71.
 9. Транин А.А. Анализ эколого-правовых проблем традиционного природопользования коренных малочисленных народов (отечественный и зарубежный опыт). Государство и право. 2009. № 5. С. 42-47.
 10. Про права корінних народів України: проект закону від 20.03.2014р. №4501. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50327 (дата звернення: 19.04.2021).
 11. Про права корінних народів України: Висновок на проект Закону України від 20.03.2014 р. № 4501. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50327 (дата звернення: 19.04.2021).
 12. Про відновлення прав корінного народу України, примусово переселеного з території Криму: проект Закону від 13.03.2014р. №4434. URL:<https://ips.ligazakon.net/document/JG3F600I> (дата звернення: 19.04.2021).
 13. Про відновлення прав корінного народу України, примусово переселеного з території Криму: висновок на проект Закону України реєстр. від 13.03.2014р. №4434 URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/XG3F600Q.html (дата звернення: 19.04.2021).
 14. Про Національну стратегію у сфері прав людини: Указ Президента України; Стратегія від від 24.03.2021 р. №119. Урядовий кур'єр. 2021. 26 березня.

CONTENTS

<i>Гаврилюк Руслана, Пацурківський Петро</i> ПОДАТКОВІ РЕФОРМИ У НІМЕЧЧИНІ (1945-1949 рр.)	5
<i>Чвалюк Андрій, Рибальченко Аліна</i> ЩОДО ВІДСУТНОСТІ НАЛЕЖНОГО ЗАКОНОДАВ- ЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ КОРИННИХ НАРОДІВ УКРАЇНИ	19
<i>Арутюнян Роберт</i> ДО ПИТАННЯ ПРО СИСТЕМОУТВОРЮЮЧУ ПРИРОДУ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА	34
<i>Бляхарський Ярослав</i> ДЕВЕЛОПЕР ЯК ОСОБЛИВИЙ СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРЮВАННЯ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА	49
<i>Зозуля Діана</i> ПРИНЦИПИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА РІВНОСТІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ВИДАТКІВ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я ПОСЕРЕДНИЦТВА	66
<i>Кізляр Валентина</i> ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОСТУПКИ	80
<i>Лучковський Валентин</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ФАКТИЧНОГО ШЛЮБУ ЗА СІМЕЙНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ	97
<i>Оксанюк Олег</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДСТАВИ ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВСТАНОВЛЕННЯ РЕЖИМУ ОКРЕМОГО ПРОЖИВАННЯ ПОДРУЖЖЯ В СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	112

Art and Science. 2021, Vol.2

Founded by Academy of Design and Technologies
in August 2020

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief

Vydolob Dmytro – MPA, LL.M, President of Ukrainian Jewellers Union,
MBM VEACSOL OÜ

Executive editor

Harutyunyan Robert – M.A., President of Eurasian Social Science Association

Deputy Editors

Kolosnichenko Maryna – Doctor of Science (Engineering Science), Professor. Professor of Design. Kyiv National University of Technologies and Design; *Babii Iryna* – Doctor of Science (Economics), Professor. Khmelnytsky National University; *Dovhan Valerii* – Doctor of Science (Public Administration), Associate Professor. Ukrainian Doctors Assembly of Public Administration; *Stefanchuk Mykola* – Doctor of Science (Law), Associate Professor. European Scientific-Research Institute of Law.

Editors

Butenko Andrii – PhD (History), Associate Professor. European Scientific-Research Institute of Law; *Cherniak Olena* – PhD (Law), Associate Professor. Khmelnytsky University of Management and law; *Huberska Nataliia* – Doctor of Science (Law), Professor. Taras Shevchenko National University of Kyiv; *Kalaur Ivan* – Doctor of Science (Law), Professor. Verkhovna Rada of Ukraine; *Khomenko Mykhailo* – PhD (Law), Associate Professor. Taras Shevchenko National University of Kyiv; *Levkiskyi Bohdan* – PhD (Law), Senior Researcher. The Academician F. H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of NALS of Ukraine; *Maliuha Lesia* – Doctor of Science (Law). Taras Shevchenko National University of Kyiv; *Muzyka Anatolii* – Doctor of Science (Law), Professor, Corresponding Academician of National Academy of Legal Science; *Muzyka-Stefanchuk Oksana* – Doctor of Science (Law), Professor. Taras Shevchenko National University of Kyiv; *Olha Rozghon*, PhD (Law), Associate Professor, Leading Researcher, Scientific & Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine (Kharkiv, Ukraine); *Ostapenko Nataliia* – Doctor of Science (Engineering Science), Professor. Kyiv National University of Technologies and Design; *Stefanchuk Ruslan* – Doctor of Science (Law), Professor. Academic of National Academy of Legal Science; *Vyhovskyi Dmytro* – PhD (Law), Associate Professor. Khmelnytsky University of Management & Law; *Vynnychuk Mariia* – PhD (Engineering Science), Associate Professor. Kyiv National University of Technologies and Design.

ISSN 2733-2004

© Disaini ja tehnoloogia akadeemia, 2021

© VEACSOL OÜ, 2021

© Art and Science, 2021

ISSN 2733-2004
e-ISSN 2733-2012

Art and Science

Multilingual scientific journal

Vol. 2
2021

Kunst ja teadus
Mitmekeelne teadusajakiri

Art * Design * Pictorial art * Artistic image * Decor
Ornament * Jewelry * Iconology * Creative industries
Architecture * Photo * Cinema * Music * Aesthetics
Fashion * History of Arts *

Technical sciences * Technologies * Engineering
Social sciences * Philosophy * Psychology * Sociology
Politics * Law * Economics * Public administration

Tallinn